

7 GODINA NAKON PRVOG SPORAZUMA O NORMALIZACIJI:

**GDE SU DANAS KOSOVO I SRBIJA
SA "NORMALIZACIJOM"?**

APRIL, 2020.

7 GODINA NAKON PRVOG SPORAZUMA O NORMALIZACIJI:

GDE SU DANAS KOSOVO I SRBIJA
SA "NORMALIZACIJOM"?

APRIL, 2020.

COPYRIGHT © 2020. Kosova Democratic Institute (KDI).

Kosovski demokratski institut zadržava sva prava i nijedan deo ove publikacije ne može se reproducirati ili preneti u bilo kom obliku, mehaničkom ili elektronskom, uključujući fotokopiranje ili bilo koji drugi sistem čuvanja i ekstrakcije materijala, bez pismene saglasnosti izdavača. Publikacija se može reproducirati ili preneti samo ako se koristi za nekomercijalne svrhe. Kad god i svako ko koristi citate ili razne materijale ove publikacije, dužan je da jasno navede izvor iz kojeg je preuzeo citate ili materijale koji se koriste.

Za bilo koju procenu, primedbu, kritiku ili sugestiju, molimo Vas da nas kontaktirate putem sledećih opcija:

Adresa: Ul. Bajram Kelmendi, br. 45,
10 000, Priština, Kosovo.
Tel.: +383 (0) 38 248 038
E-mail: info@kdi-kosova.org
Ueb: www.kdi-kosova.org

Poricanje: Ovaj kratak dokument realizovan je u okviru projekta „Evropska perspektiva - stvaranje nacionalnog konsenzusa za normalizaciju odnosa sa Srbijom“, finansiran od strane Švajcarske ambasade u Prištini.

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Kosovskog demokratskog instituta i ni pod kojim okolnostima se neće smatrati da odražava stavove Švajcarske ambasade u Prištini.

TABELA SADRŽAJA

“BRISELSKI SPORAZUM” OD 2013. GODINE	7
SPORAZUMI KOJI SU SLEDILI OD 2015. GODINE.....	8
(NE)SPROVOĐENJE SPORAZUMA	9
SADAŠNJI PROCES „NORMALIZACIJE“ IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE	10
„NORMALIZACIJA” TOKOM VLADE ‘KURTI’	12
PREPORUK	14

**PRVI SPORAZUM O PRINCIPIMA KOJI
REGULIŠE NORMALIZACIJU ODNOSA
IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE POTPISALI
SU 19. APRILA 2013. PREMIJERI
DVEJU ZEMALJA, UZ POSREDOVANJE
VISOKE PREDSTAVNICE EU ZA
SPOLJNU POLITIKU I BEZBEDNOST,
BARONICE CATHERINE ASHTON**

“BRISELSKI SPORAZUM” OD 2013. GODINE

Nakon odluke Međunarodnog suda pravde o aktu proglašenja nezavisnosti od strane Kosova 2010. godine, Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je rezoluciju koja je zahtevala početak dijaloga Kosovo-Srbija, posredovanog od strane EU. Skupština Kosova, u 2011. godini je izglasala rezoluciju kojom se ovlašćuje Vlada da započne tehnički dijalog sa Srbijom. Tehnički dijalog je trajao do kraja 2012. godine, kada je Skupština usvojila novu rezoluciju kojom se izvršna vlast ovlašćuje da započne politički dijalog sa Srbijom, u cilju normalizacije i rešavanja problema između dve države. Od oktobra 2012. godine, tadašnji premijer Kosova, Hashim Thaçi i Srbije Ivica Dačić, održali su deset rundi sastanaka, čiji je cilj bio postizanje dogovora o opštim principima normalizacije odnosa dveju zemalja. Prvi sporazum o principima koji reguliše normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije potpisali su 19. aprila 2013. premijeri dveju zemalja, uz posredovanje visoke predstavnice EU za spoljnu politiku i bezbednost, baronice Catherine Ashton. Ovaj sporazum, koji je Skupština Kosova ratifikovala 27. juna iste godine, predstavlja prvi pravni i formalni aranžman između Republike Kosova i Srbije. Ratifikacija ovog sporazuma u Skupštini dala je karakter međunarodnog sporazuma, bar za kosovsku stranu¹. Sa druge strane, Skupština Srbije nije ratifikovala ovaj sporazum, sa opravdanjem da za Srbiju to ne predstavlja sporazum između dve države. Na zahtev jedne od poslaničkih grupa Skupštine Srbije, sporazum je upućen Ustavnom sudu Srbije, koji

je odbacio obradu predmeta, ocenivši ga neprihvatljivim, jer podneti predmet i sam sporazum predstavljaju politički, a ne pravni akt.² Ovaj sporazum, poznat je i kao 'Briselski sporazum'; ocenjen je kao istorijski događaj od strane visokih zvaničnika EU, dok se uspeh ovog dostignuća pripisan je takođe i diplomatiji EU.

Sporazum između Kosova i Srbije viđen je kao pokušaj EU za rešavanje problema između dve zemlje, dok je njegovih 15 tačaka predviđale su rešavanje pitanja vezanih za:

- Formiranje Asocijacije/Zajednice opština sa većinskim srpskim stanovništvom;
- Integrisanje srpskih paralelnih struktura na severu u okviru Policije Kosova;
- Imenovanje regionalnog komandanta policije za četiri opštine sa srpskom većinom na severu;
- Integrisanje pravosudnih organa i stvaranje panela sastavljenog od srpske većine za suđenje svih predmeta u opštinama sa srpskom većinom, kao odeljenje Apelacionog suda u Prištini;
- Organizovanje lokalnih izbora u severnim opštinama uz olakšavanje OEBS-a i u skladu sa zakonima Kosova;
- Intenziviranje diskusija vezanih za energetiku i telekomunikacije;
- Međusobno neometanje na putu ka EU.

1 Za više, pogledajte Prvi sporazum principa koji reguliše normalizaciju odnosa. Dostupno u: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/TekstiiMar-reveshjes_19prill2013_HGXf5EDTG4.pdf

2 Zoran G. & Pavle D. "Report on the Implementation of the Brussels Agreement (by the Republic of Serbia)". Bureau for Social Research, Beograd, 2015.

**OD OKTOBRA 2012. GODINE,
TADAŠNJI PREMIJER KOSOVA,
HASHIM THAČI I SRBIJE IVICA
DAČIĆ, ODRŽALI SU DESET RUNDI
SASTANAKA, ČIJI JE CILJ BIO
POSTIZANJE DOGOVORA O OPŠTIM
PRINCIPIMA NORMALIZACIJE
ODNOSA DVEJU ZEMALJA**

Strane su u maju te godine izradile plan sprovođenja ovog sporazuma³, koji se sastoji od šest glavnih elemenata: Prilagođavanje pravnog okvira; Asocijacije/Zajednica opština sa većinskim srpskim stanovništvom; Policija; Pravosuđe; Lokalni izbori i opšte odredbe.

SPORAZUMI KOJI SU SLEDILI OD 2015. GODINE

Plan sprovođenja Briselskog sporazuma predvideo je i vremenske rokove koji u velikoj meri nisu poštovani, ali i potrebu za daljim političkim dijalogom za njegovo sprovođenje. Politička dešavanja na Kosovu i u Srbiji, izbori za Evropski parlament 2014. godine, doneli su novu visoku predstavnicu za spoljnu politiku i bezbednost EU-a, gđu. Federica Mogherini i novi pokušaj obnove dijaloga. Tokom 2015. godine, pod predsedavanjem dva bivša premijera dve zemlje, Isa Mustafa i Aleksandar Vučić, Kosovo i Srbija postigli su blok sporazuma koji su proizašli iz sporazuma od 19. aprila.

Postignuti dogovori u 2015. godini su sledeći:

- Sporazum o pravosuđu i sudstvu, potpisan 10. februara⁴;
- Sporazum o raspuštanju tzv. 'Civilne zaštite', potpisan 26. marta⁵;
- Sporazum o uzajamnom priznavanju polica (osiguranja) vozila, potpisan 25. juna⁶;
- Sporazum o opštim principima/glavnim elementima asocijacije/zajednice opština sa većinskim srpskim stanovništvom, potpisan 25. avgusta⁷;
- Zaključci o sprovođenju Sporazuma o energetici 2013. godine, potpisani 25. avgusta⁸; kao i
- Akcioni plan telekomunikacije, potpisan takođe 25. avgusta⁹.

3 Za više, vidi Plan sprovođenja. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/PlaniZbatues_22maj2013_DHn8XcsWE3.pdf

4 Za više, vidi Sporazum o pravosuđu. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/TekstiiMarreveshjes_9shkurt2015_L43cjLqxen.pdf

5 Za više, vidi Sporazum o raspuštanju tzv. 'Civilne zaštite'. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/TekstiiMarreveshjes_26mars2015_xgUFXrMDM2.pdf

6 Za više, vidi Sporazum o razumevanju o „Uzajamnom priznavanju osiguranja od Auto odgovornosti za treće strane (TPL) i sporazum o procesuiranju i plaćanju zahteva”. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/MemorandumiiMirekuptimit_23qershor2015_2MXFqjvUKj.pdf

7 Za više, vidi Sporazum o opštim principima/glavnim elementima asocijacije/zajednice opština sa većinskim srpskim stanovništvom. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/TekstiiMarreveshjes_25gusht2015_EVDK4S6aE9.pdf

8 Za više, vidi Zaključci o sprovođenju Sporazuma o energetici 2013. godine. Dostupni na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/Konkluzione-telehtesuesitteBEbiiimplementimineMarreveshjesperEnergijitevitit2013_25gusht2015_tfgbRYh4vv.pdf

9 Za više, vidi Akcioni plan telekomunikacije. Dostupan na: http://votaimo.org/Uploads/Data/Documents/PlaniiperbashketiveprimitperTelekomin_FI-NAL_25_Gusht_2015_DHYMcXRwLf.pdf

(NE)SPROVOĐENJE SPORAZUMA

Uprkos velike bune nakon postizanja Prvog sporazuma i drugih sporazuma koji su sledili, jedan njihov deo i danas ostaje nesproveden. Iako su ovi sporazumi imali za cilj da poboljšaju život građana, značajan deo njih (43,3%) u septembru 2016. godine, nije bio upoznat ni sa jednim od sporazuma postignutih u okviru procesa dijaloga Kosovo-Srbija.¹⁰

Činjenica da su postignuti sporazumi izbegli gotovo o svakom slučaju pitanje političkog statusa Kosova često je postajao problem za sprovođenje određenih aspekata sporazuma. Sporazumi su postignuti u duhu takozvane konstruktivne dvosmislenosti, što je stvorilo prostor za strane da samostalno tumače sporazume. Sa druge strane, nedostatak garancijskih i nadzornih mehanizama za sprovođenje sporazuma, kao i nedostatak političke volje strana za njihovo sprovođenje, pretvorili su neke od sporazuma u nesprovedene dokumente.

U tom pravcu, EU je, kao strana olakšavanja procesa, odlučila da igra pasivnu ulogu u pružanju objektivnih i nepristrasnih tumačenja ovih sporazuma. Uprkos ponovljenim izjavama zvaničnika EU-a o potrebi sprovođenja sporazuma, Evropska unija nije preuzela ulogu garanta, već je povezala evropski put strana u ovom procesu. Sa kosovske strane, uključujući kao obavezu u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, dok sa Srbijom u okviru pregovaračkog okvira u Poglavlju

35. Potreba za većom ulogom u garantovanju sprovođenja sporazuma, bila je zahtev građana Kosova, da EU garantuje sprovođenje sporazuma, uključujući potrebu uvođenja sankcija za strane koje je ne budu sproveli.¹¹

Determinirajući faktor za nesprovođenje sporazuma bili su i politički i društveni događaji unutar zemalja, koji su uticali na strane da imaju rezerve ili da uopšte ne poštuju određene sporazume. U slučaju Kosova, krajna polarizacija političkog spektra po pitanju Asocijacije uticala je na nesprovođenje odgovarajućeg sporazuma. Oštro političko protivljenje dovelo je do toga da Sporazum o principima iz 2015. godine bude poslat Ustavnom sudu od strane bivše predsednice Atifete Jahjaga, koja je na osnovu presude utvrdila da 20 člana ovog sporazuma nije u duhu Ustava Republike Kosovo.¹² U vezi sa osnivanjem Asocijacije, prema merenju građanske percepcije u septembru 2017. godine¹³, značajan deo građana, odnosno 46% njih, izjavio je da bi prema njima ova Asocijacija uticala na pogoršanje međuetničkih odnosa na Kosovu.

10 Kosovski demokratski institut (KDI). "Zaključna faza dijaloga Kosovo-Srbija: Gledište građana", str. 14. Priština, 2017. Dostupan na: <http://votaimo.org/Public/Article/DownloadFile/1004>

11 Institut Demokratski i Kosovës (KDI). "Faza përmblyllëse e dialogut Kosovë-Serbi: Këndvështrimi i qytetarëve". Fq. 14. Prishtinë, 2017. I qashtëm në: <http://votaimo.org/Public/Article/DownloadFile/1258>

12 Presuda Ustavnog Suda, dostupna na: https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/vendimet/gjk_ko_130_15_shq.pdf

13 Demokratski institute Kosova (KDI). "6 godina posle: (Ne)Konsolidiranje državnosti – Gledište građana o dijalogu Kosovo-Srbija", str. 17. Priština, 2017. Dostupan na: <http://votaimo.org/Public/Article/DownloadFile/1255>

SADAŠNJI PROCES „NORMALIZACIJE“ IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE

Briselski sporazumi imaju za cilj potpunu normalizaciju odnosa između dve zemlje. U nedostatku jedinstvenog tumačenja ovog pojma, strane su, kao što su to učinile tumačenjem postignutih sporazuma, tumačile normalizaciju na osnovu svog stava u vezi sa statusom Kosova. Nejasno definisanje samog koncepta „normalizacije“ i njegovih premisa dovelo je do toga da su strane često preduzimale radnje koje su išle suprotno duhu normalizacije odnosa, utičući na to da se odnosi između njih ne retko pogoršavaju.

Vrhunac pogoršanja odnosa do prekida gotovo bilo koje komunikacije dogodio se nakon što je Kosovo 21 novembra 2018.¹⁴ uvelo 100% tarifu na proizvode uvezene iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Ova tarifa postavljena je kao protiv odgovor institucija Republike Kosovo na agresivnu kampanju Srbije za sprečavanje članstva Kosova u INTERPOL-u, kao i na kampanju ove zadnje za povlačenje priznavanja Kosova.¹⁵

Ta tarifa se dalje koristila kao izgovor srpske strane za ne-učešće u dijalogu, čime je započeo period tokom koga su strane ostale betonirane na svojim pozicijama. Od uvođenja tarife Kosovo se suočilo sa velikim pritiskom

međunarodne zajednice, kako EU tako i SAD, prvobitno da se ukine, a zatim suspenduje i na kraju njeno potpuno ukidanje.

Nedostatku normalizacije u velikoj meri je doprinela nedavna kampanja Srbije za povlačenje priznavanja Republike Kosovo, koju je međunarodni faktor osudio, možda ne u pravoj meri. Nakon uvođenja tarife, kada je dijalog već bio obustavljen, tadašnji premijer Ramush Haradinaj izneo je brojne optužbe protiv Visoke Predstavnice EU-a Federice Mogherini zbog omogućavanja ne-transparentnog dijaloga u kome se razgovaralo o pitanju promene teritorija između dve zemlje. U stvari, sama ideja ispravljanja granica ili razmene teritorija između Kosova i Srbije, čemu se velika većina građana Kosova¹⁶, protivila kao rešenje, jedna je od najosetljivijih tema koja je proizvela polarizaciju na lokalnoj političkoj sceni, ali i na međunarodnoj, gde su uglavnom kružila dva stava – onaj od dve glavne zemlje EU-a, Nemačke i Francuske, koje su se suprotstavile ideji o promeni granica, kao i onaj od SAD, koji bez predrasuda o tome šta bi eventualni sporazum između dve zemlje trebalo da sadrži.

14 Za više, vidi Odluku Vlade za nametanje 100% tarife prema uvezenim proizvodima sa poreklom iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Dostupan na: <https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2018/11/Vendimet-e-Mbledhjes-së-76-të-të-Qeverisë-së-Republikës-së-Kosovës-2018.pdf>

15 U obrazloženju odluke za postavljanje tarife, pominju se i netarifne barijere koje je Srbija primenila prema Kosovu tokom godina.

16 Kosovski Demokratski Institut (KDI). "Istraživanje javnog mnjenja u vezi sa dijalogom Kosovo-Serbija". strana 9. Priština, 2018. Dostupna na: <http://votaimo.org/Public/Article/DownloadFile/1980>

S obzirom da je 2019. bila godina izbora i za samu EU, to je rezultiralo daljnjom pasivizacijom njene uloge u ponovnom početku dijaloga. Ovome je dodata činjenica da dve glavne države EU-a, Nemačka i Francuska, takođe nisu uspele da guraju strane da se vrate dijalogu¹⁷. U tom kontekstu, organizovanje izbora na Kosovu tokom sredine 2019. godine, kao i kašnjenja vezana za izborni proces i one u formiranju institucija, uticali su na dalje odlaganje ponovnog početka dijaloga.

Situacija se počela mijenjati krajem 2019. godine, nakon direktnog američkog uključenja u posredovanje u procesu dijaloga između strana. Neposredno uključivanje ozvaničeno je nakon imenovanja Matthew Palmera od strane Stejt Departmenta SAD, kao specijalnim predstavnikom za Balkan u Avgustu 2019¹⁹, godine, kao i imenovanja Richarda Grenella specijalnim izaslanikom Predsednika SAD-a, za postizanje mirovnog sporazuma između dveju zemalja²⁰. Kosovo i Srbija su početkom 2020. godine, pod direktnim posredovanjem SAD-a, odnosno Richarda Grenella, potpisali niz novih sporazuma, u obliku pisama o nameri, u vezi sa vazdušnom linijom, železničkom linijom i auto-putem koji povezuje dve zemlje. Ovi sporazumi su proglašeni kao prilika za nastavak procesa dijaloga ka postizanju konačnog sporazuma na osnovu modela ekonomskog razvoja. Ipak, vredno je pomenuti da su ovi sporazumi postignuti nakon jednog ne-transparentnog pregovaračkog procesa²¹.

VRHUNAC POGORŠANJA ODNOSA DO PREKIDA GOTOVO BILO KOJE KOMUNIKACIJE DOGODIO SE NAKON ŠTO JE KOSOVO 21 NOVEMBRA 2018. UVELO 100% TARIFU NA PROIZVODE UVEZENE IZ SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE

Uprkos čestim pozivima ogromne većine Kosovskog političkog spektra, ali i opštem građanskom raspoloženju²² za direktno učešće SAD-a u ovom procesu, postoje mnoge hipoteze o mogućnosti postojanja plana koji je već²³ dogovoren za rešavanje spora Kosovo-Srbija, oživeo je jedan strah i oklevanje kod premijera na dužnosti Albin Kurti²⁴ i političkog entiteta kojim upravlja, da takav sporazum, o koji može biti da je pregovaran između dva predsednika dveju zemalja, može da ne bude u korist Kosova.²⁵

17 Za više, vidi vest: <https://zeri.info/aktuale/268822/desh-ton-samiti-i-parisit/>

18 Za više, vidi vest: <https://www.dw.com/sq/samiti-i-berlinit-kosova-dhe-serbia-nuk-afrohen/a-48541618>

19 Za više, vidi vest: <https://www.koha.net/arberi/181795/matthew-palmer-emerohet-perfaqesues-i-posacem-i-shba-se-per-ballkanin/>

20 Za više, vidi vest: <https://www.politico.eu/article/trump-names-ric-grenell-his-special-envoy-for-serbia-and-kosovo/>

21 Za više, vidi vest: <https://zeri.info/aktuale/320950/kdi-kerkon-me-shume-transparence-per-marrevshjen-ne-berlin/>

22 Kosovski Demokratski Institut (KDI). "Normalizacija odnosa Kosovo-Srbija: Gledište građana". strana 12. Priština, 2018. Dostupno na <http://votaim.e.org/Public/Article/DownloadFile/1388>

23 Za više, vidi vest: <https://www.koha.net/metro/194362/hooper-marrevshja-kosove-serbi-ekziston-ceshtja-eshte-zbatimi/>

24 Za više, vidi vest: <https://kallxo.com/lajm/albin-kurti-qeveria-ime-po-bie-per-shkakt-te-marrevshjes-me-serbine/>

25 Za više, vidi vest: <https://www.evropaelire.org/a/albin-kurti-marrevshje-sekrete-thaci-vuciq-/30482110.html>

„NORMALIZACIJA” TOKOM VLADE ‘KURTI’

Još od 2013. godine, kada je postignut Prvi sporazum o normalizaciji, Kosovo je promenilo četiri Vlade, koje su, iako su u principu bile ‘pro’ dijaloga, imale relativno različite pristupe procesu, kao i za mere i radnje koje tokom njega treba preduzeti.

Konačno, Vlada predvođena premijerom Albin Kurti, formirana februara ove godine, je zvanično izrazila ‘pro’ nastavka procesa, je odbila da u potpunosti ukine tarifu od 100%, bez uspostavljanja reciprociteta, drugačije od onoga što je bilo neprekidno i uporno zahtevano od strane najviših američkih zvaničnika koji su uključeni u ovaj proces. Upravo ovo odbijanje je iskorišćeno kao jedan od razloga pada ove Vlade od strane partnera vladajuće koalicije, Demokratskog saveza Kosova, uz podršku drugih opozicionih stranaka.

Iako je tarifa delimično ukinuta Odlukom koju je Vlada donela 20. marta²⁶, američki zvaničnici su to smatrali nedovoljnim, koji su i praktično preuzeli teret zaključivanja procesa dijaloga²⁷. Zahtev ovih poslednjih za potpuno i bezuslovno ukidanje tarife je zanemaren, jer je Vlada na dužnosti, dana 31. marta, donela odluku da zameni tarifu sa reciprocitetom prema Srbiji. Međutim, Odluka Vlade o ukidanju tarife od 100% je podržana od strane većine država EU-a, kao i samih zvaničnika EU-a.

Danas, iako je dijalog i dalje obustavljen, nije bilo inicijativa za postizanje političkog konsenzusa na Kosovu po ovom pitanju. Tarifa od 100%, reciprocitet, crvene linije i podeljeni stav međunarodne zajednice u ovom procesu su neki od elemenata koji su uticali na političke stranke da postignu širi konsenzus po svim pitanjima koja se tiču procesa

**VLADA PREDVOĐENA PREMIJEROM
ALBIN KURTI, FORMIRANA FEBRUARA
OVE GODINE, JE ZVANIČNO IZRAZILA
‘PRO’ NASTAVKA PROCESA, JE ODBILA
DA U POTPUNOSTI UKINE TARIFU
OD 100%, BEZ USPOSTAVLJANJA
RECIPROCITETA, DRUGAČIJE OD
ONOGA ŠTO JE BILO NEPREKIDNO
I UPORNO ZAHTEVANO OD STRANE
NAJVIŠIH AMERIČKIH ZVANIČNIKA
KOJI SU UKLJUČENI U OVAJ PROCES.**

dijaloga. Štaviše, u oko 50 dana Vlade ‘Kurti’, ali i nakon njenog razrešenja, samo su se pojačale optužujuće izjave institucionalnih lidera, posebno predsednika i premijera. U međuvremenu, vladajuće i opozicione parlamentarne stranke su nastavile svoje političke sukobe, koji su često u svom fokusu imale ovaj proces.

26 Për më shumë, shih Vendimin e Qeverisë së Kosovës për plotësim-ndryshimin e vendimit nr. 01/76 të 21 nëntorit 2018, i ndryshuar me vendimin nr. 06/82 të 28 dhjetorit 2018. I qasshëm në: <https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2020/03/Vendimet-e-Mbledhjes-së-14-të-të-Qeverisë-së-Republikës-së-Kosovës.pdf>

27 Për më shumë, shih lajmin: <http://top-channel.tv/2020/02/28/shba-kunder-kurtit-grenell-nuk-e-mbeshetisim-heqjen-e-pjesshme-te-taksas/>

Što se tiče uloge međunarodne zajednice u ovom procesu, ukoliko se dešavanja u vezi sa dijalogom i normalizacijom odnosa između Kosova i Srbije posmatraju iz šire perspektive, lako se može zaključiti da postoji dvostruki „rat“ za vođenje ovog procesa. Prvo, postoji „rat“ za vođenje ovog procesa između dva institucionalna lidera Kosova, odnosno predsednika Tači i premijera na dužnosti Kurti. Međutim, na spoljnjem planu postoji „rat“ između SAD i EU²⁸, za vođenje ovog procesa. Samo imenovanje dva specijalna izaslanika iz ovih dveju zemalja, Richarda Grenella iz SAD²⁹, i Miroslava Lajčaka iz EU³⁰, i njihove gotovo paralelne inicijative za ponovno pokretanje i završetak ovog procesa se mogu posmatrati kao trka između dveju najvećih političkih sila na međunarodnoj sceni, na završetku procesa dijaloga između Kosova i Srbije. Takva međunarodna pažnja, od strane dva glavna međunarodna aktera, mogla bi dovesti do konačnog sporazuma kojim se završava vekovni nesporazum između dveju zemalja, koji je donedavno, od strane značajnog dela raznih lokalnih i međunarodnih aktera, viđen kao nešto utopijsko.³¹

**LAKO SE MOŽE ZAKLJUČITI DA POSTOJI
DVOSTRUKI „RAT“ ZA VOĐENJE OVOG
PROCESA. PRVO, POSTOJI „RAT“ ZA
VOĐENJE OVOG PROCESA IZMEĐU DVA
INSTITUCIONALNA LIDERA KOSOVA,
ODNOSNO PREDSEDNIKA THAČI I
PREMIJERA NA DUŽNOSTI KURTI.
MEĐUTIM, NA SPOLJNJEM PLANU
POSTOJI „RAT“ IZMEĐU SAD I EU. ZA
VOĐENJE OVOG PROCESA**

28 Za više, vidi vest: <https://www.evropaelire.org/a/30459928.html>

29 Za više, vidi vest: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/04/03/belgrade-pristina-dialogue-eu-appoints-a-new-special-representative/>

30 Za više, vidi: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/04/03/belgrade-pristina-dialogue-eu-appoints-a-new-special-representative/>

31 Za više, vidi vesti: <https://www.koha.net/arberi/145487/marrevshja-kosove-ndash-serbi-qindra-mijera-milje-larg/>
<https://ekonomiaonline.com/politike/kosova-e-serbia-ende-larg-arritjes-se-marrevshjes-historike/>
<https://indeksonline.net/deputeti-i-ldk-se-sqaron-se-pse-marrevshja-me-serbine-eshte-shume-larg/>
<https://gazetablic.com/a-mund-te-arrihet-marrevshja-kosove-serbi-ne-kohe-te-zgjedhjeve-sipas-ish-zyrtarit-amerikan/>

PREPORUKE

Na osnovu poslednjih dešavanja u vezi sa dijalogom između Kosova i Srbije posebno, ali i procesa normalizacije odnosa između dveju zemalja uopšte, Kosovski demokratski institut daje sledeće preporuke:

- I. Eventualni konačni sporazum bi trebao izbeći „konstruktivnu dvosmislenost“, kako se stranama ne bi dozvolilo različito tumačenje, koje bi moglo dovesti do nesprovođenja samog sporazuma;
- II. Postizanje eventualnog konačnog sporazuma se treba garantovati od strane posrednika u ovom procesu. Eventualni sporazum treba da ima striktno rokove za sprovođenje, kao i kaznene mere za strane koje ga ne sprovode;
- III. Institucije, zasnovane na ustavnim nadležnostima, moraju intenzivno raditi na postizanju institucionalne koordinacije u vezi s procesom dijaloga između Kosova i Srbije. Imajući u vidu da treba uložiti napore s ciljem postizanja sporazuma političkog spektra u pogledu načela prerogacije i sadržaja eventualnog konačnog sporazuma. Te bi napore trebalo preduzeti u cilju stvaranja jedinstvenog položaja države Kosovo, izbegavanja političke i društvene polarizacije, jačanja pregovaračke pozicije Kosova u odnosu na Srbiju i izgradnje čvrstih odnosa sa svim međunarodnim partnerima;
- IV. Svaka ustavna institucija koja sudjeluje u procesu dijaloga, uključujući premijera, predsjednika i Skupštinu Kosova, mora izvršavati relevantne ustavne obveze iz ovog postupka, u skladu s presudom Ustavnog suda o ovom pitanju;
- V. Kosovski politički spektar bi, putem institucija zemlje, trebao da zahteva užu saradnju i koordinaciju između SAD i EU u ovom procesu;
- VI. Transparentnost u vezi sa pregovaračkim procesom između Kosova i Srbije, kako prema građanima, tako i prema institucijama zemlje, bi trebalo da ostane ključni element. Treba odustati od prakse netransparentnosti koja još uvek prati ovaj proces i da se jasno prikažu crvene linije, pitanja o kojima se planira da se razgovara u okviru ovog procesa, pri čemu bi trebalo uzeti u obzir očekivanja građana o temama dijaloga, a ne da se ona zanemare.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

